

نوحه گویان بی دیوان

به کوشش

سراج سعیدی

(ویژہ ہفتمین ہمایش استانی نوحہ‌های نشستہ بہ میزبانی روستای محمودی

میناب، مهر ۹۶ محمودی کهن)

با همکاری کانون فرهنگی هنری محمد نبی (ص) روستای محمودی

سرشناسه: همایش استانی نوحه‌های نشسته (هفتمین: ۱۳۹۶: روستای محمودی، میناب)

عنوان و نام پدیدآور: نوحه گویان بی دیوان / سهراب سعیدی.

مشخصات نشر: قم: دارالتفسیر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۳۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۵-۵۷۶-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: ویژه هفتمین همایش استانی نوحه‌های نشسته به میزبانی روستای محمودی میناب، محرم ۹۶

محمودی کهن.

موضوع: مرثیه و مرثیه‌سرایی -- کنگره‌ها

Elegiac poetry -- Congresses موضوع:

موضوع: شاعران ایرانی -- میناب -- مجموعه‌ها

Poets, Iranian -- Minab -- Collections موضوع:

موضوع: شعر مذهبی فارسی -- ایران -- هرمزگان -- مجموعه‌ها

Religious poetry, Persian -- Iran -- Hormuzgan -- Collections موضوع:

موضوع: عاشورا -- شعر -- کنگره‌ها

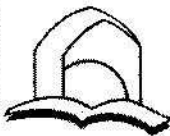
Tenth of Muharrar -- Poetry -- Congresses موضوع:

شناسه افزوده: سعیدی، سهراب، ۱۳۵۸

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۸۸/۳۵۹۱ PIR

رده‌بندی دیوبی: ۰۰۹۳۱/۱۸۸

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۷۳۰۵۵

انتشارات دارالتفسیر

♦ مؤلف: سهراب سعیدی

♦ نام کتاب: نوحه گویان بی دیوان (ویژه همایش نوحه نشسته روستای محمودی شهرستان میناب)

♦ ناشر: دارالتفسیر

♦ تیراژ: ۱۰۰۰

♦ قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

♦ صفحه‌آرایی: پرستو امیری

♦ حروف‌چینی: یاسین سعیدی

♦ طرح جلد: یونس دهقانی

♦ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۵-۵۷۶-۵

با همکاری کانون فرهنگی هنری محمدنبی (ص) روستای محمودی

نوحه گویان بی دیوان

فهرست

۸	فصل اول
۸	گفتاری در مرثیه‌سرایی
۹	گفتاری در مرثیه‌سرایی
۱۰	نوحه
۱۳	ویژگی نوحه‌ها
۱۳	تخلص در نوحه
۱۴	نحوه اجرای نوحه‌ها
۱۴	مرثی شاعران هرمزگان در سوگ پیامبر
۱۵	در سوگ حضرت زینب (س)
۱۷	مرثی در سوگ امام علی (ع)
۱۹	مرثی شاعران میناب در سوگ امام حسن (ع)
۲۱	مرثی شاعران هرمزگان در سوگ امام سجاد (ع)
۲۲	مرثی شاعران میناب در سوگ امام محمدباقر (ع)
۲۳	مرثی شاعران میناب در سوگ امام موسی کاظم (ع)
۲۳	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت امام رضا (ع)
۲۴	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت عباس (ع)
۲۵	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت علی اکبر
۲۷	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت علی اصغر (ع)
۲۸	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت قاسم (ع)
۲۸	مرثی شاعران میناب در سوگ حضرت زینب (س)
۳۲	فصل دوم
۳۲	پیشینه مرثیه‌سرایی
۳۳	پیشینه مرثیه‌سرایی
۳۵	ویژگی‌های اشعار نوحه و مرثیه در میناب

۳۸.....	مراثی مذهبی و تحولات آن
۴۱.....	دوران اختناق و خفقان (از واقعه‌ی کربلا تا قرن چهارم)
۴۲.....	دوران حکومت‌های شیعه مذهب (آل بویه، زیاریان و دیلمیان)
۴۳.....	دوران حکومت سلسله‌های ترک (غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان)
۴۴.....	قرون هفتم و هشتم هجری
۴۶.....	دوره تیموریان
۴۷.....	دوره صفویان
۴۹.....	اوج رآئی مذهبی پس از عصر صفوی تا قرن حاضر
۵۰.....	گذری اجمال بر مرثه سرایی در ایران
۵۲.....	فصل سوم
۵۲.....	چند نوحه گوی بی‌دیران
۵۳.....	چند نوحه گوی بی‌دیوان
۵۳.....	منصف
۶۱.....	مسیحا
۸۶.....	حسینعلی قضائی
۱۰۷.....	ملا معروف
۱۱۹.....	محمد شفیع رنجبر (وارث لازم)
۱۳۱.....	منابع و مآخذ

مقدمه

شعر عاشورایی که آغاز آن همپای شعر دری دانسته شد بدلیل رابطه سیاسی تا پایان قرن نهم ظهور و بروز چندانی ندارد، اگر چه در تمام این دوره‌ی شش قرن حضور داشته است و شیعیان و شاعران شیعی با همه‌ی حصر و حبس‌ها چراغ آن را روشن نگه داشته‌اند و رفته رفته در پایان این دوره به فراوانی رسیده است، اما اندک تفحصی در باب شعر عاشورا ذهن را متوجه عصر صفویه و قاجار می‌کند که شاعران مرثیه سرای مینابی نیز در این دست قرار می‌گیرند. شعرای چون منصف، مسیحا، معروف که تخصصشان شعر نوحه و تعزیه بوده است.

علاوه بر نوحه گریان عصر صفویه، میناب در دوران قاجار نیز، نوحه گویان زیادی داشته: قضائی علیایی، جاریه، ناکر، مستمع از این دست اند. این سلسله تا امروز نیز ادامه دارد و اما شاعران مرثیه سرای میناب در عصر حاضر نیز به صورت تخصصی به مرثیه پرداخته‌اند که از آن جمله اند: وارث لازم، وکیل نادر، نساجی، مهدی حسینی، احمدی، رنجبر، زاهدی، سلیمانی و...

مداحی اهل بیت و نوحه خوانی در سوگ آنان، از جمله کارهایی است که حادثه عاشورا را زنده نگهداشته است. ائمه نیز از مداحان و ذاکران، بهره‌گیری کردند، و برای این کار، فضیلت و ثواب بسیار می‌شمردند. در استان هرمزگان شاعران با فقه این نکته که نوحه گفتن و نوحه خواندن در رئای امامان پادشاه اخروی و دنیایی دارد، به شعر نوحه و مرثیه روی آوردند چنانچه از قرن ۱۱ تا کنون شاعران مرثیه سرای زیادی در میناب داریم که تخصصی نوحه گفته اند. و در واقع: یکی از این آموزه‌های مقدس مذهبی که از دیر باز ذهن خلاق و نکته سنج بسیاری از شعرای ما را به خود مشغول داشته واقعه عاشورا است. از آنجا که ادبیات فارسی ایران، با دین و آموزه‌های دینی هم قرین است و همین امر یکی از مهمترین وجوه تمایز شعر فارسی با شعر دیگر کشورهاست؛ از این روست که ذهن خلاق و نکته سنج مرثیه سرایان میناب از دیر باز به بیان اندیشه‌های عاشورایی در اشعارشان مشغول

داشته است و شاعران میناب از سیصد سال پیش با سرودن دلنامه های گوناگون، ارادت خود را به خاندان عصمت و طهارت ابراز داشته اند و بدین صورت گامی در جهت زنده نگه داشتن حماسه ی نینوا برداشته اند. در این کتاب به مرثیه سرایی در میناب پرداخته و مشخص می شود مرثیه سرایی در هرمزگان و بخصوص میناب از قرن یازدهم رایج بوده و همچنان نیز ادامه دارد. که در این راستا چند سال است که همایش نوحه های نشسته نیز برگزار می شود. از این رو این کتاب جهت آرایه در هفتمین همایش نوحه های نشسته در روستای محمودی تهیه و تدوین شد. چون اکثر نوحه های این دیار به صورت پراکنده در دفتر بیاض ها آمده عنوان کتاب را نوحه گویان بی دیوان نهادم که امیدوارم مورد استقبال ذاکران و نوحه خوانان محترم قرار گیرد در پاس جا دارد از دوستانی که در مراحل آماده سازی جهت چاپ این کتاب مرا یاری رسانند سپاس گزاری شود: آقایان: محمد حسن اسماعیلیان و محمد یونس هزاره نشر دارالتفسیر، آقای یونس دهقانی طراح جلد، و در نهایت خانم پرستو امیری که زحمت صفحه آرایی کتاب را برعهده داشتند.

سهراب عیدی- محرم ۹۶ روستای محمودی میناب